

Darcsi Karolina – Molnár Gergely:

**„Pártpreferenciák, választói magatartás, politikai attitűdök
a 73. számú választási körzet magyar szavazóinak körében”**

Bevezető

A választói magatartás mikéntjeire való válaszok keresése minden politikai versengés meghatározó részét képezi. Hiszen maga a választó hat a szavazás kimenetelére, így pedig a választottnak célirányosan hatnia kell a választóra, hogy a saját szempontjából megfelelően befolyásolja azt, egy későbbi kedvező választási végkifejlett érdekében. Mindezek szem előtt tartásával pedig szükséges feltérképezni, a szavazók illetve szavazó csoportok cselekvéseinek befolyásoló faktorait, amelyeket a választók magatartásformái, illetve azok összetevői alkotnak.

A választói magatartást általánosságban véve több identitásforma, illetve azok ötvözete alkotja. A választói attitűd egy viszonylag rövid történelmi civilizációs fejlődésen ment keresztül. Legelőször 1952-ben vetődött fel a szavazók magatartását befolyásoló tényezőket vizsgálva egy szociálpszichológiai teória, az aktuális USA-beli elnök választás kapcsán. Az elmélet (michigani modell) a választói magatartást három alakító tényezőhöz köti: a párthoz, a jelölt személyhez és az aktuális politikai kérdésekhez, való viszonyuláshoz. Ennél a modellnél kiemelt szerepet tulajdonítottak a család politikai szocializációs erejének.¹

Az 1970-es évektől a racionális választás elmélete helyeződik előtérbe. A modell azt az elméletet támogatja, miszerint az állampolgár szavazáson való részvétele, olyan racionális megfontolástól függ, amely során mérlegeli, hogy melyik eset jár számára nagyobb gazdasági haszonnal, ha elmegy szavazni, vagy pedig passzív marad. Az elmélet szerint, ha a szavazó úgy dönt, hogy elmegy a voksát leadni, a választói döntéshozatalában nem a családi vagy környezeti befolyás a meghatározó, hanem a saját egyéni érdekei, értékei. A választás előtt az állampolgár megpróbál minél több információhoz jutni, a számára legkedvezőbb racionális politikai döntéshozatal érdekében. A mérlegelésében az is szerepet játszik, hogy érdemes-e befektetnie az információszerzésbe, megtérül-e majd, vagy inkább a választástól való távol maradás jár nagyobb megtakarítással. Az elmélet szerint tehát a választópolgár döntését szigorú racionális döntések befolyásolják.²

Ezen két főbb elmélet mellett számos megközelítés foglalkozik még a választói magatartás magyarázatával melyek a szociológiai megközelítéshez állnak közel. Többek között pl.: Inglehart

¹ STUMPF ISTVÁN (1996): *A választói magatartás hullámváltozása*. In: *Társadalmi riport 1996*. ANDORKA RUDOLF, KOLOSI TAMÁS, VUKOVICH GYÖRGY (szerk.). Budapest: TÁRKI, Századvég. 135–148.

² Uo.

generációs értékváltás elmélete. Az elmélet szerint, a választói magatartást nem pusztán racionális megfontolások alakítják, hanem főként a kulturális tanulás, szocializációs folyamatok, a kultúrák közötti és az egyes szubkultúrákon belüli hatások.

Ehhez hasonló álláspontot képvisel R. Rose, aki a választói magatartást komplexumnak fogja fel, az összetettséget pedig öt főbb részre tagolja. 1. gyermekkori szocializáció (tradicionális viselkedés), 2. társadalmi-gazdasági státus (csoport-meghatározottság), 3. politikai alapelvek (nagy ideológiákhoz kötődés), 4. a pártok teljesítménye (policy érzékenysége és mobilizációs képessége alapján tájékozódás) és 5. párt-azonosulás (pártokhoz való szoros kötődés).³

Ezek az elméletek sokszor nem csupán kompetitívek, hanem legtöbbször egymás kiegészítői is. Mivel leggyakrabban más és más társadalmi rétegeket fednek le, azokra érvényesek. Az emberek jelentős része – nevezetesen a legképzetlenebbek és legszegényebbek – családi környezet alapján, merőben tradicionális tényezők mentén szavaznak, másokat már jobban befolyásol a munkahelyi környezet és annak hatása is. Sokan tartósan ragaszkodnak a nagy eszméáramlatokhoz, míg a legképzettebbek és legmobilabbak – a politikai közvélemény formálói – a pártok teljesítménye alapján szavaznak, s főleg rájuk irányul a pártok választási hadjárata. Végül a politikailag legaktívabb réteg a pártok közvetlen követőihez vagy éppen tagságához tartozik, s ők mindenképpen a pártjukra szavaznak.⁴

Összességében tehát nem lehet csak egy-egy választói magatartást képviselő modellt önmagában kiragadni és az egész választói társadalomra vetíteni. Különböző szavazó csoportokra különféle választói magatartásforma érvényes. Habár mindezen felül egy-egy ország politikai kultúrája is nagymértékben alakítja, a politika körüli történéseket, így a választói magatartásjellemzőket is. Ez a konzekvencia pedig kulcsfontosságú a kutatás szempontjából is.

Megközelítésünkben az alapmodelleket figyelembe véve úgy véljük, a kárpátaljai magyarok politikához való viszonyulását, választói magatartását a nemzetiségi státus is erőteljesen befolyásolja.

A nemzeti kisebbségben élők számára alapvető fontossággal bíró kérdés a megmaradásuk. Fontos lehet, hogy az adott államban, jelen esetben Ukrajnában, képes-e a magyarság az ország rendszerének szerves részévé válni úgy, hogy nemzeti alapon szerveződik és különbözik a többségi társadalomtól, így biztosítva saját fennmaradását. A kisebbségi lét legfontosabb kérdése tehát a megmaradás, amelynek egyik kulcsfontosságú eleme, hogy az adott kisebbség képes magát

³ Uo.

⁴ Ágh Attila idézi fel Richard Rose felfogását az „Elméletek a választókról” című tanulmányában: Világosság, 1991. 10. Az amerikai választási szakirodalom magyar adaptációjával a „Vázlatpontok a választói viselkedésről” című tanulmányában foglalkozik: Valóság, 1990. In: Stumpf István (1996): „A választói magatartás hullámzása” in: Társadalmi riport 1996, Andorka Rudolf, Kolosi Tamás, Vukovich György (szerk.). Budapest: TÁRKI, Századvég. Pp. 135–148.

megszervezni, s ellátni érdekeinek képviseletét azáltal, hogy bekapcsolódik a döntéshozatalba. A kárpátaljai magyarság számára a rendszerváltás időszakában nyílt lehetőség az önszerveződés útjára lépni, az azóta eltelt húsz évben számos magyar szakmai-, civil-, kulturális- és politikai szerveződés alakult meg azzal a céllal, hogy a magyar közösség fennmaradását elősegítsék, érdekeiket a független ukrán államban képviseljék. A magyarság az eddig megtartott valamennyi ukrain választáson valamilyen formában részt vett, a parlamenti- és helyhatósági választások alkalmával a magyar érdekek képviseletére saját jelölteket állított mind parlamenti, mind helyhatósági szinteken. A két legjelentősebb magyar politikai szervezet és párt napjainkban: a KMKSZ (KMKSZ - UMP) és az UMDSZ (UMDP).

Az ukrán választási rendszer az ország függetlenné válása óta állandóan változott, a többségi rendszertől (1990, 1994-es választások) a vegyes választási rendszeren át (1998, 2002-es választások) az arányos rendszert (2006, 2007) is alkalmazták az országban, majd ismét visszatértek a vegyes rendszerhez (2010). Ezen változások különbözőképpen hatottak az országban élő nemzeti kisebbségek érdekérvényesítő esélyeire. A többségi- és a vegyes választási rendszerben a választási körzetek kialakításakor többnyire figyelembe vették a nemzetiségi viszonyokat, így lehetőség nyílt a kárpátaljai magyarság számára is a parlamenti jelenlétet biztosítani azáltal, hogy magyar többségű egyéni választóközteret alakítottak ki a tömb magyar vidéken. Az arányos választási rendszerre való áttérés érintette a legsúlyosabban a nemzeti kisebbségek helyzetét, hisz a törvényben meghatározott 3%-os bekerülési küszöb elérése a 46 milliós országban olyan szavazati arány elérését feltételezte, amit az oroszok kivételével egyetlen nemzeti kisebbség sem tudott biztosítani, többek között a megközelítőleg 150 ezres kárpátaljai magyarság sem. Az arányos választási rendszerben, a 2006-os választások után, a kárpátaljai magyarságnak, 1994 óta először, nem lett magyar nemzetiségű képviselője a Legfelsőbb Tanácsban.

Az ukrán választási rendszer megváltoztatására legutóbb 2010-ben került sor. A vegyes rendszerre való visszatérés kedvezően hathatott volna a magyarság érdekérvényesítő esélyeire is, hisz egy magyar többségű választási körzet kialakításával lehetőség nyílt volna a parlamenti képviselet visszaállítására.

A magyar választási körzet létrehozását számos nemzetközi szervezet, a magyar kormány valamint a KMKSZ és az UMDSZ is szorgalmazta. A Központi Választási Bizottság (CVK) 2012. április 28-án jelölte ki a parlamenti választások egyéni választóköztereiinek határait. A várakozásokkal ellentétben azonban nem lett Kárpátalján magyar többségű választóközter kijelölve. A tömbben élő magyar lakosságot három különböző körzetbe osztották szét, ahol mindegyikben kisebbséget alkotnak. A 68. számú, Ungvár központú választóközterhez került megközelítőleg 25,6 ezer magyar szavazó, a körzetben a magyarság részaránya mindössze 16,1 %-ot tesz ki. A 69. számú,

Munkács központú választókörzetbe került 28,5 ezer magyar, arányuk a körzetben csupán 17,8 százalékot teszi ki. A 73. számú, Nagyszőlős központú körzet nevezhető a „legmagyarabb” körzetnek, azonban a magyarok itt is kisebbségbe kerültek, részarányunk mindössze 33,6 százalék. Az összesen 147 026 szavazót magába foglaló 73. körzetben 49 418 magyar szavazó él⁵.

A kisebbségek megtartásában vagy asszimilálásában elsősorban az adott állam a fő aktor, mely politikájában követheti az európaiságot jelentő utakat, megteremtve a kisebbségi lét megmaradásához és fejlődéséhez szükséges feltételeket, vagy többségi nemzetállamot építve elvetheti az ezen irányú lehetőségeket. A körzethatárok megállapításával ismét bebizonyosodott és tapasztalhatóvá vált, hogy az európai kultúrkörhöz való tartozással járó kisebbségek iránti pozitív attitűdök és azok következményei, a nyugati demokráciák gyakorlatában megvalósuló, az etnikai megmaradást és fejlődést biztosító többletjogok továbbra sem észlelhetők Ukrajnában.

Annak ellenére, hogy nem lesz magyar többségű választókörzet Kárpátalján, várhatóan mindkét magyar párt részt fog venni valamilyen formában a választásokon. Az is kijelenthető, hogy a magyar szavazatokat az ukrán politikai pártok és jelöltjeik is megpróbálják majd begyűjteni különböző ígéretekkel, eszközökkel. Hogy miként fognak szavazni a magyarok, azt a választások végén tudjuk meg, mindesetre egy bizonyos a politika meglehetősen sokdimenziós tevékenység, mely egyaránt magába foglalja a politikacsinálók (pártok, politikusok, kormányzati szervek) tevékenységét, a választópolgárok véleményét és a médiát. A politikai folyamatok megértéséhez komplex vizsgálatra van szükség, ahol elengedhetetlenül szükségessé válik a politikai folyamatokban részt vevő valamennyi szereplő és tényező megvizsgálása valamint egymásra való hatásuknak elemzése. Bár a választások eredményére nézve nehéz egyértelmű előrejelzéseket adni, hisz számos tényező befolyásolhatja annak végeredményét – Ukrajna esetében különösen fontos tényező az elmúlt húsz évben számos alkalommal alkalmazott különböző választási csalások, szavazatok tömeges megvásárlása, stb., ami nem minden esetben tükrözte a közakaratot – de mindenképp fontos és szükséges lehet a közvélemény állapotának felmérése, hisz az állapotok dokumentálásán túl üzenetet is hordoznak magukban és közvetítenek a pártok és politikusok felé egyaránt.

A Lehoczky Tivadar Intézet 2012 májusában főiskolai hallgatók bevonásával közvélemény-kutatást végzett: **„Pártpreferenciák, választói magatartás, politikai attitűdök a 73. számú választási körzet magyar szavazóinak körében”** címmel. A körzethez tartozó magyar településeken összesen

⁵ A KMKSZ elítélte a magyarellenes döntést. Parlamenti választások: Eldölt – nem lesz magyar körzet. Kárpátalja hetilap XII. évf., 18. (590) szám, 2012. május 4.)

550 főt kérdeztünk meg. Felmérésünkben az általunk kiválasztott legmagyarabb választási körzetben a közelgő ukrajnai parlamenti választások kapcsán a politikára irányuló véleményeket kutattuk, így a kutatás tárgyát képezte a magyar lakosság általános választói magatartásának és a politikai aktivitásának feltérképezése, a pártok, politikusok, közéleti személyiségek megítélése és értékelése. A felmérés céljai között szerepelt a kárpátaljai magyarság politikai attitűdjének megismerése, feldolgozása és kimutatása a kapcsolódó magyar érdekvédelmi szervezetek/pártok, a KMKSZ/KMKSZ UMP és az UMDSZ/ UMDP valamint az ukrajnai pártok irányába.

A kutatás elvégzését az is indokolta, hogy az elmúlt húsz évben nem készült olyan komplex reprezentatív felmérés, mely a magyarság körében a politikai közvélemény feltárására koncentrált volna. Elemzésünkben igyekeztünk az empirikus adatok alapján nem csak leírni, de magyarázni is mindazt, ami a közvéleményt jellemzi, meghatározza.

A kutatás, az ország egy kis szegmensének tapasztalatai alapján deduktíve enged következtetni a nevezett nemzeti kisebbség választói viselkedésének egészére is.

A mintáról

A matematikai alapon nyugvó, statisztikai mintavételen alapuló közvélemény-kutatásunk részben, feltáró, leíró és magyarázó jellegű volt. A kérdőívben szereplő kérdésekkel igyekeztünk megismerni és ezáltal pontos képet adni a körzethez tartozó magyar szavazók pártpreferenciáiról, választói magatartásáról.

A kutatás adatfelvételi módszere a személyes megkérdezés volt, előre elkészített standard strukturált kérdőívekkel, melyekben kérdezőbiztosok rögzítették az adatokat. Mintavételünk során a vizsgált szempontok szerinti jellemzők, összetétel alapján igyekeztünk reprezentálni a vizsgálni kívánt populációt. A felmérésben résztvevő kérdezőbiztosok 2012. május 17. és 2012. június 07. között a korcsoportokra és nemre lebontott arányok alapján keresték fel a 73. számú választási körzet magyar településeit. Véletlenszerű kiválasztással 42 településen 550 elemű mintát készítettünk. (A mintába bekerült településeket és a kitöltött kérdőívek számát az 1. számú táblázat szemlélteti)

1. számú táblázat

Kitöltött kérdőívek száma településenként			
	Település	Közigazgatási egység	Kitöltött kérdőívek száma
1	Akli	Nagyszőlősi járás	3
2	Aklihegy	Nagyszőlősi járás	4
3	Asztély	Beregszászi járás	5
4	Badaló	Beregszászi járás	11
5	Batár	Nagyszőlősi járás	6

6	Bene	Beregszászi járás	30
7	Beregdéda	Beregszászi járás	13
8	Beregszász	Beregszász város	120
9	Beregújfalu	Beregszászi járás	9
10	Borzsova	Beregszászi járás	10
11	Csepe	Nagyszőlősi járás	8
12	Csetfalva	Beregszászi járás	3
13	Fancsika	Nagyszőlősi járás	6
14	Feketeardó	Nagyszőlősi járás	5
15	Feketepatak	Nagyszőlősi járás	10
16	Fertősalmás	Nagyszőlősi járás	7
17	Forgolány	Nagyszőlősi járás	5
18	Gödényháza	Nagyszőlősi járás	2
19	Halábor	Beregszászi járás	6
20	Karácsfalva	Nagyszőlősi járás	3
21	Kígyós	Beregszászi járás	6
22	Macsola	Beregszászi járás	5
23	Makkosjánosi	Beregszászi járás	37
24	Mezőgecse	Beregszászi járás	5
25	Mezővári	Beregszászi járás	19
26	Nagybereg	Beregszászi járás	15
27	Nagymuzsaly	Beregszászi járás	13
28	Nagypalád	Nagyszőlősi járás	13
29	Nagyszőlős	Nagyszőlős város	28
30	Nevetlenfalu	Nagyszőlősi járás	10
31	Salánk	Nagyszőlősi járás	21
32	Sárosoroszi	Beregszászi járás	7
33	Szőlősgyula	Nagyszőlősi járás	10
34	Tekeháza	Nagyszőlősi járás	3
35	Tiszaökény	Nagyszőlősi járás	16
36	Tiszacsoma	Beregszászi járás	16
37	Tiszakeresztúr	Nagyszőlősi járás	5
38	Tiszapéterfalva	Nagyszőlősi járás	14
39	Tiszaújhely	Nagyszőlősi járás	9
40	Tiszaújlak	Nagyszőlősi járás	20
41	Újakli	Nagyszőlősi járás	2
42	Verbóc	Nagyszőlősi járás	10
	<i>összesen</i>		550

Az eredmények alapjául szolgáló minta településenként, nemek és korcsoportok szerint igyekszik reprezentálni a körzetben élő szavazóképes, politikailag aktív magyar lakosságot. A korcsoportos megoszlásban öt kategóriát alakítottunk ki: 18-29 év közöttiek, 30-39 év közöttiek, 40-49 év közöttiek, 50-59 év közöttiek, 60 év és e kor fölöttiek.

Többlépcsős rétegzett mintavétel végrehajtása során, a rétegenkénti mintanagyságot az illető réteg alapsokaságon belüli nagyságával arányosan állapítottuk meg. Módszertani szempontból kutatásunk során fontos kritérium volt a véletlenszerű mintavétel. A minta alapjául a 2001-es népszámlálási adatok, a Központi Választási Bizottság és a Megyei Statisztikai Hivatal adatai szolgáltak. Az adatok hibahatára $\pm 2,5\%$ körüli.

A kérdőív

A kérdőív szerkezetét tekintve három részre osztható: az első részben a felmérésre vonatkozó általános adatok szerepeltek, mint pl.: a kérdőív sorszáma, kitöltés dátuma, kitöltés helye, stb. A második részben a válaszadó általános adatait rögzítettük: születési év, nem, legmagasabb iskolai végzettség, családi állapot, jelenlegi foglalkozás. A kérdőív harmadik részében a kutatás céljának megfelelően az általános politikai attitűdök, pártpreferenciák és választói magatartás felmérésére szolgáló kérdések szerepeltek.

A kérdőív kérdései a zárt kérdések körébe sorolhatók, ahol az előre megadott válaszlehetőségek között többnyire skálák mentén a két lehetséges szélsőség között helyeztük el a véleményeket. A skálák egyaránt vonatkoztak a vélemények irányára (pl. fontosnak tartja-e...) és intenzitására (pl.: mennyire ért egyet...). A skálák kialakításánál érdemesnek tartottuk a szélsőségek közötti köztes értékek megadását is.

Kutatásunk eredményei a vizsgált időszak állapotait rögzítették, melyek alapján elsődleges célunk volt a közvéleményben zajló folyamatok feltárása, megvizsgálása.

Társadalmi-demográfiai háttér, iskolázottság és foglalkozás szerinti megoszlás

A lekérdezett népesség nemek szerinti megoszlásában a nők enyhe mértékű többségét tapasztaljuk, arányuk $54,4\%$, míg a férfiak aránya $45,6\%$, ami összhangban van az alapsokaság nem és korstruktúrájával (1. számú diagram).

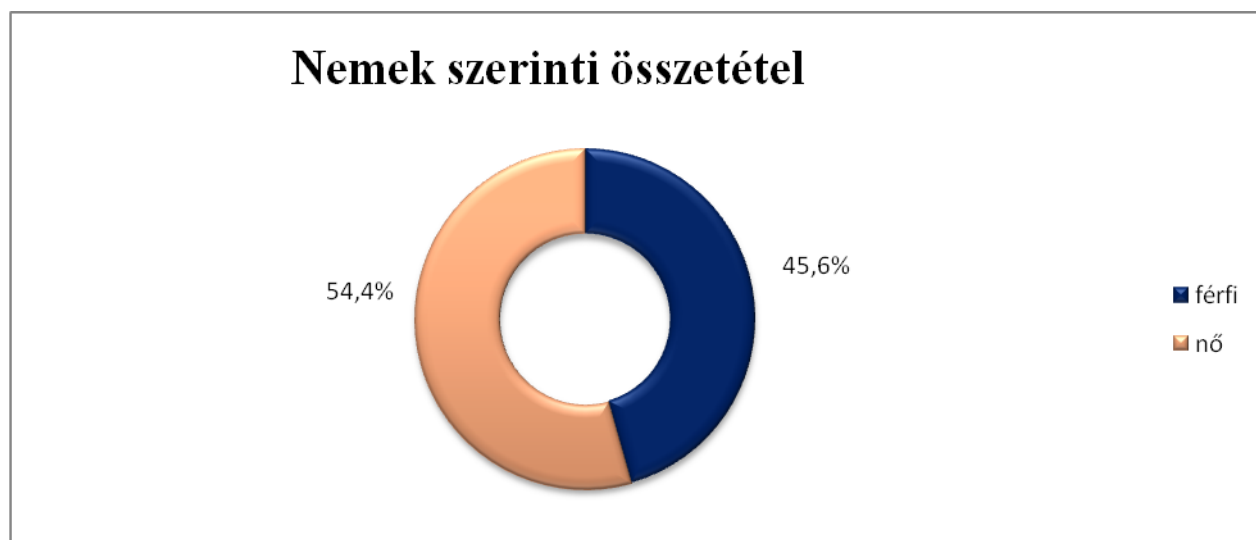
Korcsopontonkénti megoszlás szerint a megkérdezettek $19,1\%$ -a 18-29 év közötti, $18,4\%$ -uk 30 és 39 év közötti, $21,1\%$ 40-49 év közötti, $21,8\%$ -uk 50-59 év közötti $19,6\%$ pedig 60 év és e fölötti korcsoporthoz tartozott (2. számú diagram).

Családi állapotuk szerint a válaszadók 62% -a volt házas vagy élettárral élt, 21% egyedülálló 4% -ot tesz ki az elváltak aránya és 13% -uk volt özvegy (3. számú diagram).

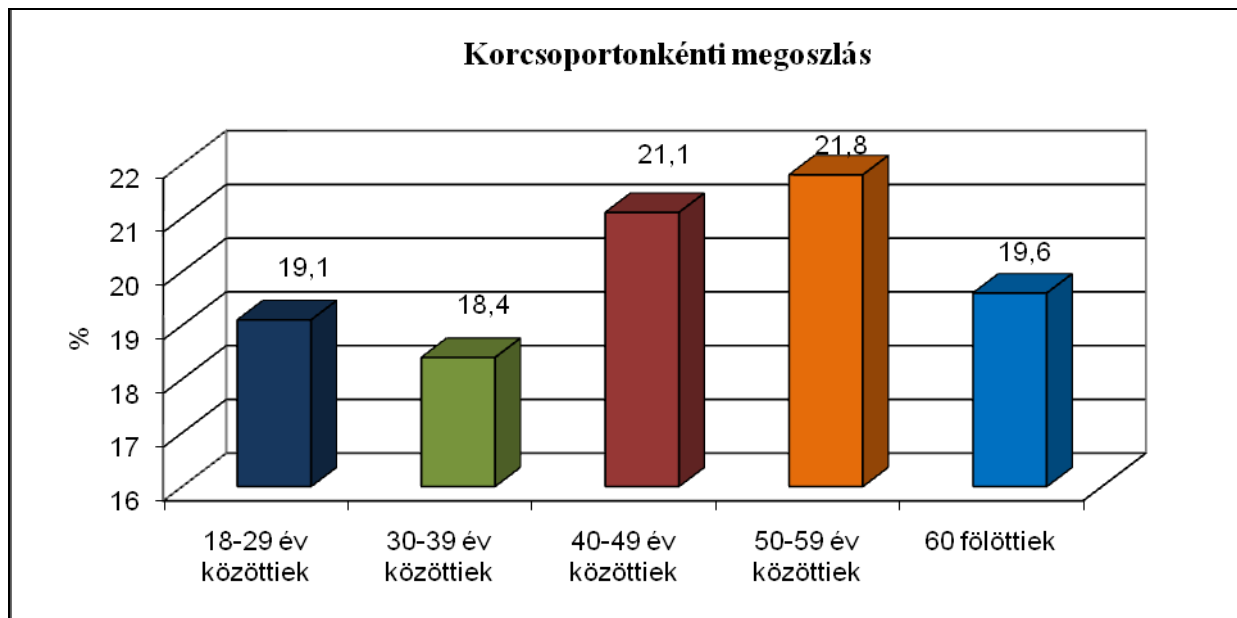
Az iskolázottság tekintetében a megkérdezettek 20% -a felsőfokú végzettséggel, 30% -uk szakiskolai végzettséggel rendelkezett, 38% -uk hagyományos középiskolát végzett, 12% pedig általános iskolát (4. számú diagram).

Foglalkozás szerint a mintába bekerültek 14,7 %-a gyári munkás, 13,8 % szellemi szabadfoglalkozású/közalkalmazott, 8,4 % hivatali alkalmazott/köztisztviselő, 7,1% vállalkozó, 6,5% családi gazdaságban dolgozik, 5,5 % alkalmazottként dolgozik. A megkérdezettek további 16,5%-a háztartásbeli, 9,3%-uk munkanélküli, 4 %-uk volt valamely felsőoktatási intézmény hallgatója. A nyugdíjasok aránya 14,2 %-ot tett ki (5. számú diagram).

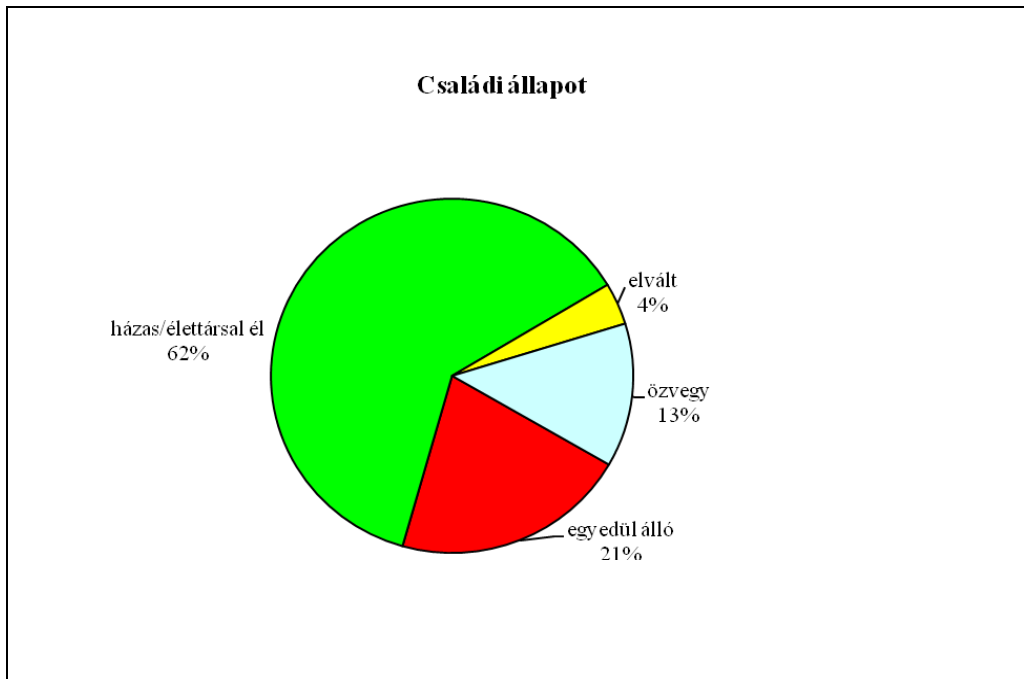
1. számú diagram

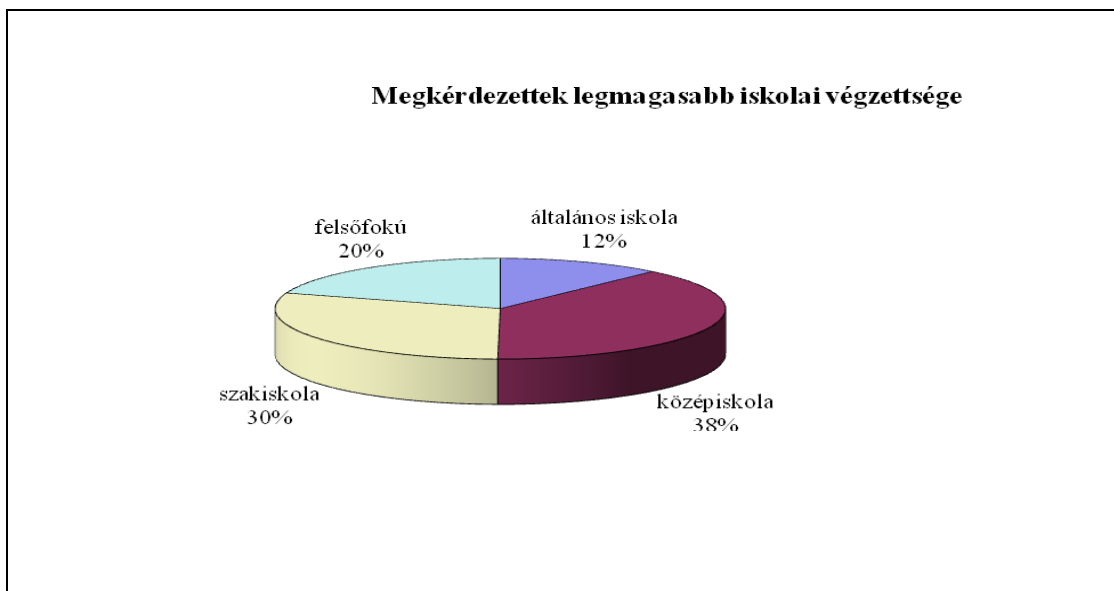
2. számú diagram

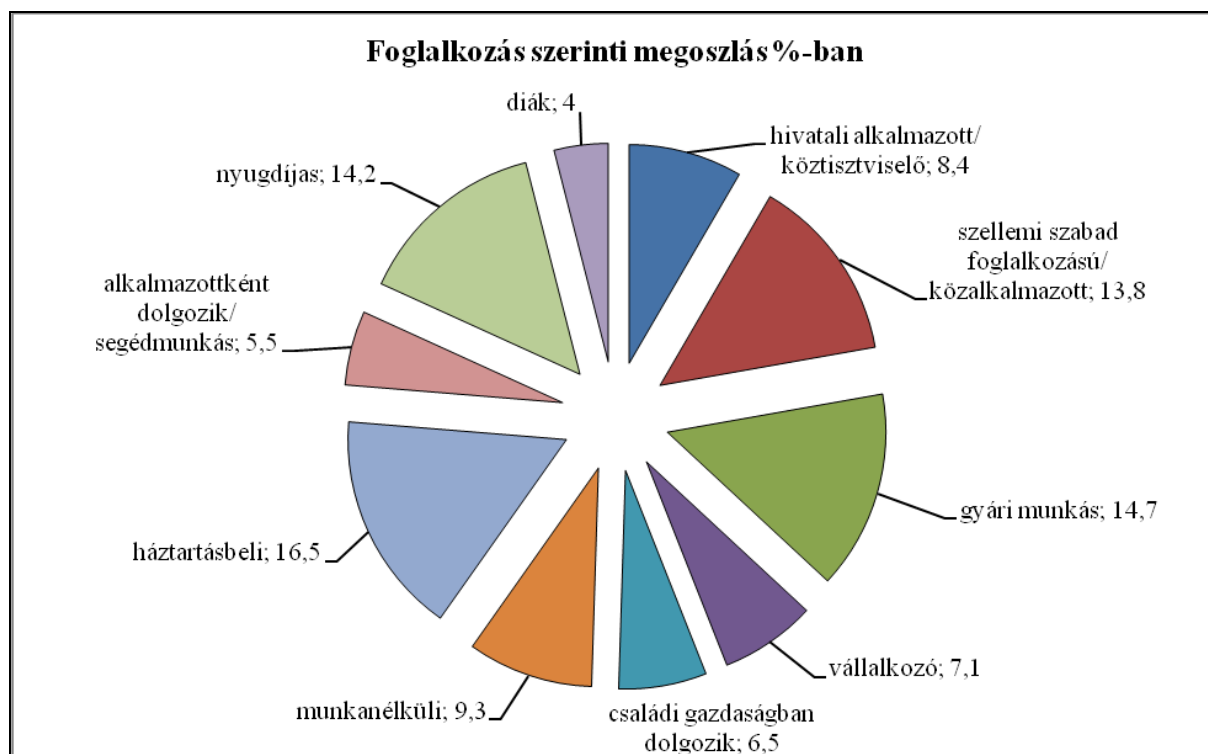
3. számú diagram

4. számú diagram

5. számú diagram

Politikai érdeklődés, választói magatartás

A politikai érdeklődés összefügg az életkorral, a politikai szocializációs folyamatokkal, az iskolai végzettséggel, a társadalmi-gazdasági helyzettel. A választói magatartás tanulmányozásához fontos feltárnunk a politika és a közélet iránti érdeklődés mértékét a különböző társadalmi csoportok körében. Esetünkben a nemzeti kisebbséghez való tartozás is nagyban meghatározza a vizsgált lakosság politikai kultúráját, értékrendjét és érdeklődését.

Az idősebb generációk életkorukból és helyzetükből adódóan nyitottabbak és érdeklődőbbek a közéleti ügyek iránt. A megkérdezettek közéleti és politikai érdeklődése a diplomások és az idősebb korcsoportok körében a legintenzívebb. A politikai kérdésekre legkevésbé voltak kíváncsiak az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők és a legfiatalabb korcsoport. Az ukrán politikai események iránt a diplomával rendelkezők nagyobb érdeklődést mutattak. Iskolai végzettségtől és korcsoporttól függetlenül viszont közepes intenzitású, illetve intenzívebb érdeklődés regisztrálható a kárpátaljai magyarság helyzete, a kárpátaljai politika, közélet és a magyarországi politikai események esetében (2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11, 12, 13. számú táblázatok). Az összes megkérdezettet

leginkább a kárpátaljai magyarok helyzete, a kárpátaljai közélet, politika foglalkoztatja, ezt követi a magyarországi politikai események iránti érdeklődés, majd a világpolitikai események és az ukrán politikai események iránti érdeklődés (6., 7. számú diagram).

A választói magatartás és politikai attitűdök megértésében fontos lehet annak a kérdéskörnek a vizsgálata, hogy a választók mekkora jelentőséget tulajdonítanak magának a választásnak, mennyire tartják fontosnak, hogy elmenjenek szavazni, mit gondolnak arról, hogy mennyit ér a szavazatuk? A kérdőívben ehhez kapcsolódó állításokat egy 1-től 4-ig terjedő skálán értékelték, ahol 1- ha egyáltalán nem ért egyet, 4 – ha teljesen egyetért. A válaszadók 61,6%-a vélte úgy, hogy „Már csak azért is érdemes elmenni szavazni, mert koránt sem mindegy, hogy ki nyeri a választást”, további 18% csak részben értett egyet az állítással, 7,1 % egyáltalán nem értett egyet az állítással, 8,4% részben nem értett egyet, további 5% nem tudta, vagy nem válaszolt a kérdésre. A minta lapján 41,3% gondolja, úgy hogy „sok múlik a szavazatán”, 18,2% vélekedett ezzel ellentétesen, 17,5 % részben nem értett egyet azzal az állítással, hogy „nem sok múlik szavazatán”, 16,5 % részben egyetértett, további 6,6% nem tudta, vagy nem válaszolt. A kérdéskör vizsgálatánál arra is kíváncsiak voltunk, hogy mennyire elégedettek a magyar érdekek képviselőivel. A válaszadók 35%-a egyáltalán nem értett egyet azzal az állítással, hogy „Mindegy, hogy kire szavazunk, úgysem tesz semmit a magyarságért”, további 20,8 részben nem értett egyet, 15,7 % részben egyetértett, 19,5 % teljesen egyetértett, további 9% nem tudta vagy nem válaszolt a kérdésre (8. számú diagram).

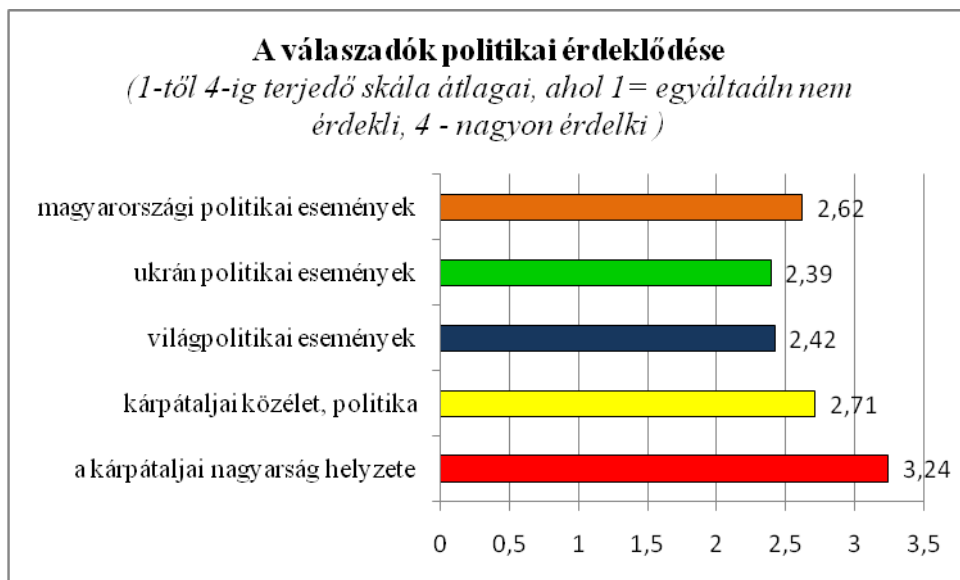
Felmérésünk során a választói hajlandóságot is igyekeztünk felbecsülni a körzetben. A kérdőívben belül három kérdés vonatkozott a választási részvételre. A kérdések között a válaszadók maguk jellemezték saját választási részvételüket: 52,2%-uk állította, hogy minden alkalommal elmegy szavazni, 43,6% jelölte be a „vannak olyan választások, amikor nem megyek el szavazni,, válaszlehetőséget és mindössze 4% mondta, hogy soha nem megy el szavazni (9. számú diagram).

A szavazói hajlandóságra vonatkozó következő két kérdés a 2010-ben tartott helyhatósági választásokon való részvételre kérdezett rá, illetve a közelgő 2012-es választásokon való részvételi szándékot mérte fel. A mintába bekerültek 78,7% élt választójogával és 2010-ben elment szavazni (10. számú diagram). 52,9% állította, hogy választóként biztosan részt fog venni a 2012-es parlamenti választásokon, 37,3 % még nem döntötte el, 7,6% valószínűleg nem vesz részt és mindössze 2,2%-uk állította, hogy egészen biztos, hogy nem megy el szavazni idén októberben (11. számú diagram). A szavazói hajlandóságra vonatkozó eredményeink hasonlóak a kijevi Razumov Központ által végzett felmérés eredményeihez. Felmérésük alapján, melyet 2012 áprilisában tettek közzé, Ukrajna lakosságának 77,6 %-a kíván részt venni az októberi parlamenti választásokon.⁶

⁶ A kijevi Razumov Központ által végzett és 2012 áprilisában közzétett „Választások 2012: közvélemény-kutatás Ukrajna lakosságának körében” – című felmérés eredményei szerint Ukrajna lakosságának 77,6 %-a kíván részt venni az októberi

A választásokon való részvétel, a szavazási szándék felmérése olyan attitűd, ami a valódi és biztos véleményekhez áll közelebb. Akik részt kívánnak venni szavazóként a választásokon, azok 36,7% már biztosan tudja, hogy kire adja voksát, 42% még nem döntötte el, 7,6 % arra jelöltre szavaz majd, akinek a neve ismerősen cseng, 4,2 % gondolja úgy, hogy majd megmondják kire kell szavazni, további 9,5% pedig nem kívánt válaszolni a kérdésre (12. számú diagram).

6. számú diagram

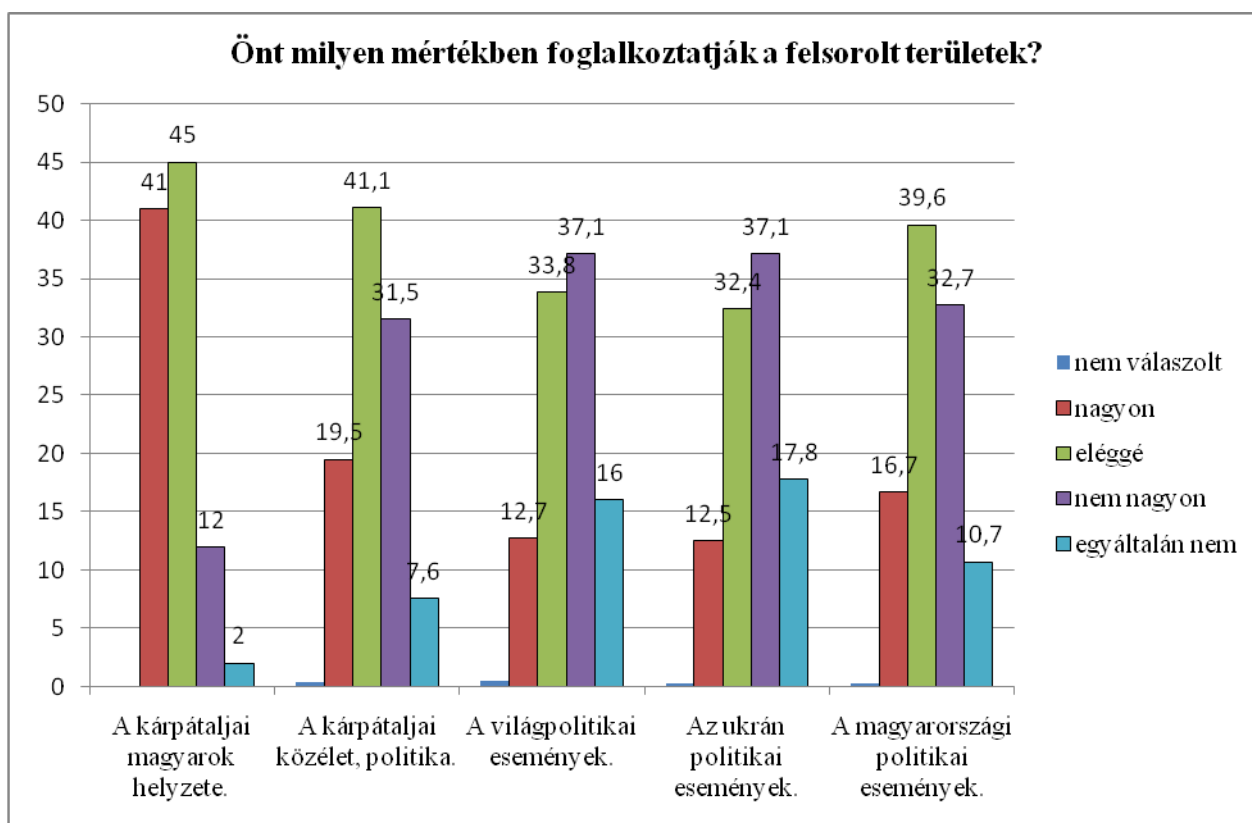
parlamenti választásokon. Az országos felmérés számos tényezőt vizsgált a választói magatartás, a politikai attitűdök, pártpreferenciák tekintetében. Az eredmények sokat elárulnak az ország politikai kultúrájáról, demokrácia szintjéről, a demokratikus intézményekről és a jogállamiságról. A felmérés szerint a főbb okok, melyek választásokon való részvételre ösztönzik az embereket – az állampolgári kötelesség (45%), a félelem, hogy valaki más fogja használni a szavazatukat (34%) illetve az általuk preferált jelölteknek és pártoknak a támogatása (22%). A választásokon való részvételt elutasítók nagy része azért nem megy el, mert nem lát egy olyan jelöltet vagy pártot sem, amelyikre érdemes lenne szavazni (39%), 22% nem hisz a választások tisztaságában, 19%-ot nem érdeklő a politika, további 19% meg van arról győződve, hogy a Parlament még nem old meg semmit.

A lakosság 56% egyértelműen elítélte a szavazatuk pénzért való eladását, további 27% szintén negatívnak tartja, de „megértéssel” áll hozzá, 11% pozitívan állt a szavazatok eladásának kérdéséhez, 73% semmiért nem adná el a szavazatát, ezzel ellentétben 2% bármilyen összegért eladná, 8% csak akkor adja el, ha az ár jelentős, további 8% csak akkor veszi el a pénzt, ha mindegy, hogy szavazunk e a jelöltre. Szavazataikat olcsón eladók közül kevés van, mindössze 3% értékelte 200 hrvnyára szavazatának árát, további 2% - 201 -300 hrvnyára, 4% - 301-500 hrvnyára, a legtöbben pedig (12%) 500 hrvnya fölé értékeli szavazatukat. Forrás: http://www.uceps.org/ukr/news.php?news_id=389 2012. június 17.

Az Economist magazin által évente kiadott Demokrácia Index kiadványban, különböző szempontok figyelembevételével a világ országainak demokratikus szintjét mérik. A 2011-es adatok alapján Ukrajna a 79. a rangsorban nem sokkal Hong-Kontot, Szingapúrt és Guatemalát megelőzve. Egy 10-es skálán az ország demokratikus indexe 5,94 pont, a politikai kultúra szintje 4,38 pont volt. Az ún. Economist Intelligence Units (EIU) elemzési módszerrel készített jelentés négy különböző kategóriába sorolta az országokat: teljes demokrácia, törekeny demokrácia, hibrid rendszer és tekintélyelvű rendszer. Ukrajna a hibrid rendszer besorolásba került. Forrás: http://www.vedomosti.ru/cgi-bin/get_document.cgi/vedomosti_15-12-2011.pdf?file=2011/12/15/0_1951216671.

Letöltés: 2012. június 17.

7. számú diagram

5. számú táblázat

Önt milyen mértékben foglalkoztatja a kárpátaljai magyarok helyzete? <i>* korcsoportok szerinti megoszlás %-ban</i>					
	18-29 év közöttiek	30-39 év közöttiek	40-49 év közöttiek	50-59 év közöttiek	60 fölöttiek
	%	%	%	%	%
nagy on	38	47	34	43	42
elégge	41	44	51	45	45
nem nagy on	18	8	12	9	11
egyáltalán nem	3	1	3	3	2

6. számú táblázat

Önt mennyire foglalkoztatja a kárpátaljai közélet, politika? <i>* korcsoportok szerinti megoszlás %-ban</i>					
	18-29 év közöttiek	30-39 év közöttiek	40-49 év közöttiek	50-59 év közöttiek	60 fölöttiek
	%	%	%	%	%
nagy on	15	18	19	17	28
elégge	37	47	39	49	32
nem nagy on	38	28	34	27	31
egyáltalán nem	10	7	8	6	8
nem választott	0	0	0	1	1

7. számú táblázat

Önt mennyire foglalkoztatják a világpolitikai események? * korcsoportok szerinti megoszlás %-ban					
	18-29 év közöttiek	30-39 év közöttiek	40-49 év közöttiek	50-59 év közöttiek	60 fölöttiek
	%	%	%	%	%
nagyon	13	8	12	15	15
elégge	41	40	33	29	28
nem nagyon	31	44	33	41	37
egyáltalán nem	15	7	22	15	19
nincs válasz	0	1	0	0	1

8. számú táblázat

Önt mennyire foglalkoztatják az ukrán politikai események? * korcsoportok szerinti megoszlás %-ban					
	18-29 év közöttiek	30-39 év közöttiek	40-49 év közöttiek	50-59 év közöttiek	60 fölöttiek
	%	%	%	%	%
nagyon	7	13	12	18	12
elégge	26	37	39	30	30
nem nagyon	46	35	34	38	33
egyáltalán nem	21	15	15	14	24
nincs válasz	0	0	0	0	1

9. számú táblázat

Önt mennyire foglalkoztatják a magyarországi politikai események? * korcsoportok szerinti megoszlás %-ban					
	18-29 év közöttiek	30-39 év közöttiek	40-49 év közöttiek	50-59 év közöttiek	60 fölöttiek
	%	%	%	%	%
nagyon	14	14	14	20	22
elégge	34	40	44	38	41
nem nagyon	36	38	33	35	22
egyáltalán nem	16	8	9	7	14
nincs válasz	0	0	0	0	1

10. számú táblázat

Milyen mértékben foglalkoztatja a kárpátaljai magyarok helyzete? * iskolai végzettség szerint %-ban				
	általános iskola	középiskola	szakiskola	felsőfokú
	%	%	%	%
nagyon	40	34	39	57
elégge	40	48	49	37
nem nagyon	20	15	10	4
elálaltán nem	0	3	2	2

11. számú táblázat

Milyen mértékben foglalkoztatja a kárpátaljai közélet, politika? *iskolai végzettség szerint %-ban				
	általános iskola	középiskola	szakiskola	felsőfokú
	%	%	%	%
nagyon	18	15	18	32

elégge	31	40	42	47
nem nagyon	43	35	30	19
egyáltalán nem	8	9	10	2
nincs válasz	0	1	0	0

12. számú táblázat

Milyen mértékben foglalkoztatják a világpolitikai események?				
<i>*iskolai végzettség szerint %-ban</i>				
	általános iskola	középiskola	szakiskola	felsőfokú
	%	%	%	%
nagyon	9	9	16	5
elégge	23	32	10	26
nem nagyon	43	39	33	45
egyáltalán nem	25	19	41	23
nincs válasz	0	1	0	1

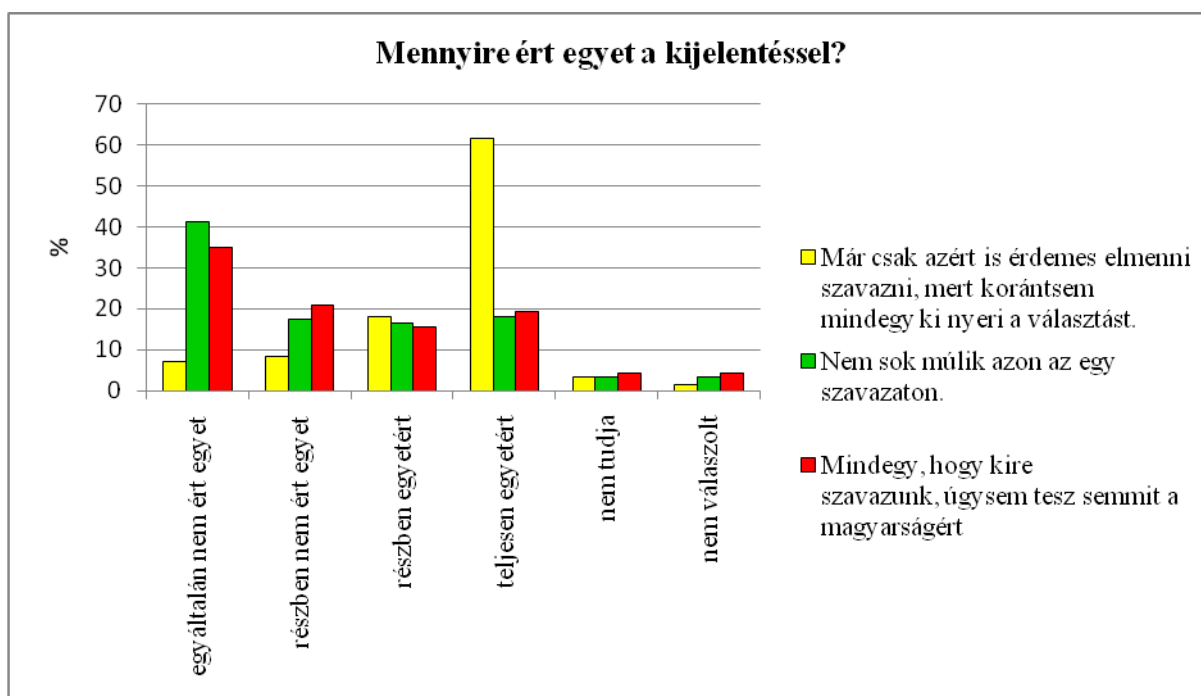
13. számú táblázat

Milyen mértékben foglalkoztatják a magyarországi politikai események?				
<i>*iskolai végzettség szerint %-ban</i>				
	általános iskola	középiskola	szakiskola	felsőfokú
	%	%	%	%
nagyon	12	13	14	31
elégge	36	40	38	44
nem nagyon	40	33	37	21
egyáltalán nem	12	13	11	4
nincs válasz	0	1	0	0

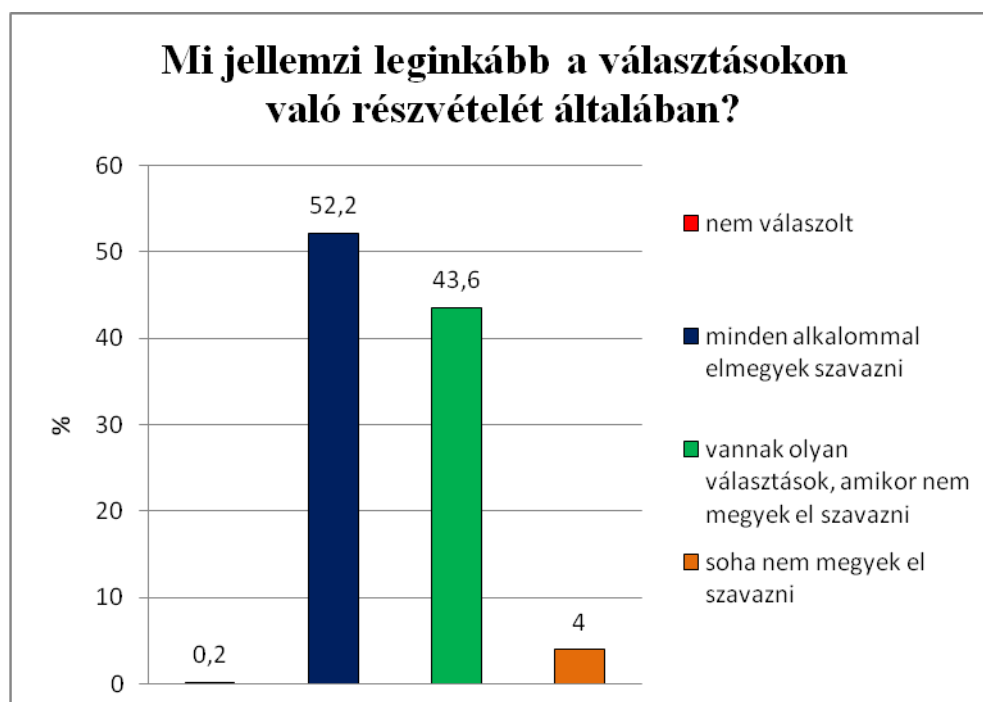
14. számú táblázat

Milyen mértékben foglalkoztatják az ukrán politikai események?				
<i>*iskolai végzettség szerint %-ban</i>				
	általános iskola	középiskola	szakiskola	felsőfokú
	%	%	%	%
nagyon	11	10	12	21
elégge	14	29	35	45
nem nagyon	44	41	37	25
egyáltalán nem	31	20	16	9

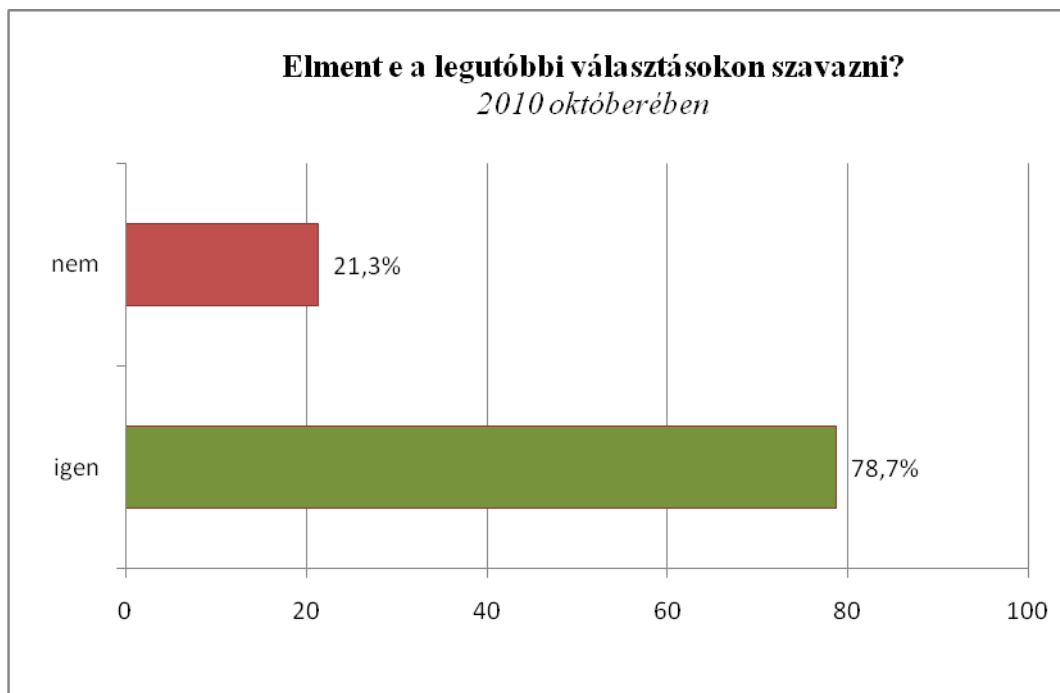
8. számú diagram

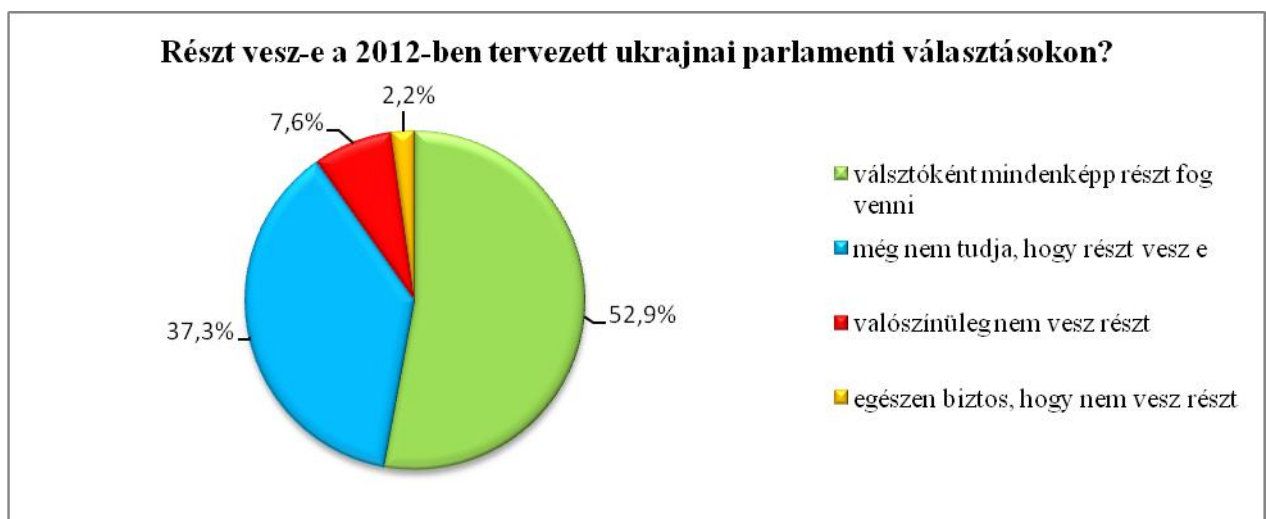
9. számú diagram

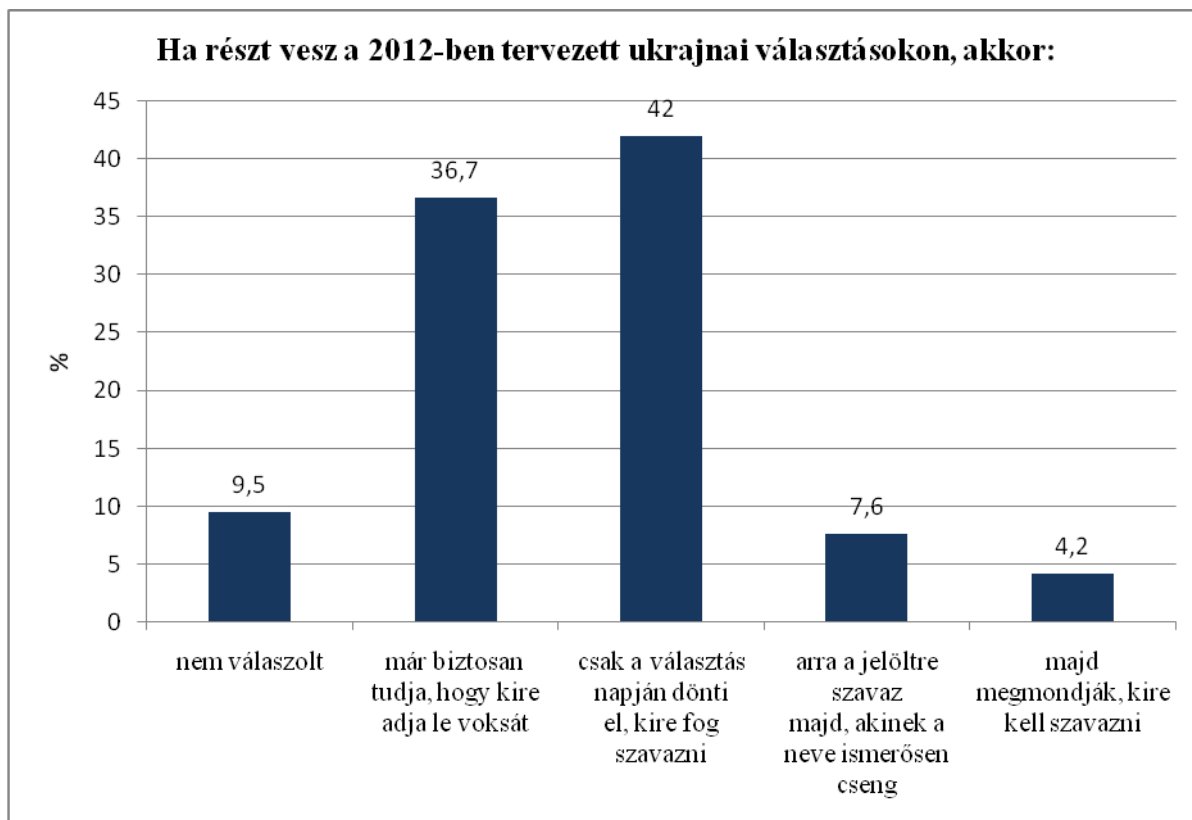
10. számú diagram

11. számú diagram

12. számú diagram

Pártpreferenciák

Párt vagy szervezeti tagság, ukrán és magyar pártok/szervezetek, politikusok és közéleti személyiségek iránti szimpátia, magyar érdekek

A felmérés során rákérdeztünk a válaszadók pártszimpátiáira, pártpreferenciáira mind az ukrán, mind a magyar pártok vonatkozásában. A népességen belül mérhető pártszimpátia a dokumentált adatok alapján a magyar pártok irányába mutat. A válaszadók egy hőmérsékletszerű skálán értékelték az általunk felsorolt pártokat, a legpozitívabb értékelést a KMKSZ – UMP és az UMDP kapta, az ukrán pártokhoz leginkább semleges viszonyulnak vagy ellenszenvesnek tartják azokat, ami szintén azt jelzi, hogy a válaszadók politikához való viszonyulását a nemzetiségi státus erőteljesen befolyásolja. (13., 14., 15. számú diagram)

A két magyar szervezet/párt, a KMKSZ/KMKSZ-UMP és az UMDSZ/UMDP közül a válaszadók 52,4%-a a KMKSZ elveivel szimpatizál leginkább, 13,6%-uk UMDSZ szimpatizáns, 20,5% egyikkel sem szimpatizál, 13,5 % nem kívánt válaszolni a kérdésre. (16. számú diagram). A megkérdezettek 34%-a tagja valamilyen pártnak vagy politikai tevékenységet folytató szervezetnek (17. számú diagram). A párt vagy szervezeti tagsággal rendelkezők 33,6 %-a KMKSZ vagy/és UMDSZ tagsággal rendelkezik, a válaszadók mindössze 0,8% tagja ukrán pártnak, a Régiók Pártja és az Egységes Centrum –JC –nak. A megkérdezettek közül legtöbben a KMKSZ jelöltjét támogatnák a választásokon (39%), az UMDSZ jelöltjét jóval kevesebben (9,6%) támogatnák biztosan.

Megközelítőleg azonos arányban vannak azok, akik a jelölt személyétől teszik függővé (23,1% - UMDSZ; 24,5% - KMKSZ) támogatásukat a két szervezet irányába, hasonló az arányuk azoknak is, akik még nem tudják vagy még nem döntötték el, hogy támogatnák-e a KMKSZ (24,4%) és az UMDSZ (23,1%) jelöltjét, 9,5 % biztosan nem támogatná a KMKSZ jelöltjét, további 30% biztosan nem támogatná az UMDSZ jelöltjét. (18. számú diagram)

A pártokhoz hasonlóan a válaszadók egy -3-tól +3-ig terjedő skálán néhány általunk felsorolt magyar közéleti személyiséget és politikuszt is értékelték. A mintába bekerült valamennyi válaszadó véleménye alapján a legpozitívabb a megítélése Orosz Ildikónak, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnökének, a Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség vezetőjének: a válaszadók 65%-a értékelte a pozitív tartományba. A pozitív skálán 54,9 %-ot ért el Kovács Miklós a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnöke, 50 %-ot Brenzovics László a KMKSZ alelnöke és negyedik 40,8%-ot Gajdos István az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöke. A legmegosztottabbak a válaszadók Gajdos István és Kovács Miklós megítélésében, a legtöbb negatív tartományba eső értékelést Gajdos István (28,6%) és Kovács Miklós (21,6%) kapta. A legkevésbé ellenszenves a megkérdezettek körében Orosz Ildikó (6,5 %) és Brenzovics László (8 %). Az első négy helyen végzett személy közül Brenzovics Lászlót ismerik a legkevésbé (főként a Nagyszőlősi járásban), a válaszadók 15,4 %-a nem tudta ki ő. Mind a négy személy esetében magas azoknak az aránya is, akik a skálán a 0-t jelölték meg, vagyis közömbösek voltak a személy irányt. Kovács Miklós esetében ez 17,9%, Gajdos István esetében 23,5%, Orosz Ildikó esetében 15,1% és Brenzovics László esetében 16,9%. (19.számú diagram).

Ha a pozitív és a negatív tartományokban elhelyezett értékeket összevetjük egymással mind a négy személy megítélése inkább pozitívnak mondható. A mintába bekerült válaszadók közül összesen 393 fő értékelte Orosz Ildikót a pozitív és negatív tartományokban, az értékelők 90,84 %-a helyezte a pozitív tartományba, és mindössze 9,16 % vélekedett negatívan a személyét illetően. Brenzovics Lászlót a KMKSZ alelnökét összesen 314 válaszadó helyezte el a skálán, a kapott összesített eredmények alapján 85,98 %-kal a második helyen van, mindössze 14,02 % értékelte személyét negatívrá. Harmadik helyen Kovács Miklós a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnöke áll, személyét 421 válaszadó skálázta, ebből 71,73 % értékelte pozitívrá 28,27 % negatívrá. A negyedik helyen van Gajdos István Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöke, összesen 382 fő értékelte személyét +3 és -3 között, arányaikban 58,64% pozitív személynek értékelte, 41,36%-ban negatív megítélés alá esett (20. számú diagram).

További műveletek elvégzésével a felsorolt személyek negatív és pozitív megítélésének átlagát is kiszámoltuk. A kapott eredményeket az alábbi táblázat mutatja:

politikai szereplők	negatív skálák átlaga	pozitív skálák átlaga	elemszám
Gajdos István	-2,2	1,94	N= 382
Kovács Miklós	-2,1	2,1	N= 421
Brenzovics László	-1,95	1,99	N= 314
Orosz Ildikó	-2	2,2	N= 393

A fenti táblázat értékei adnak iránymutatást az irányba, hogy a megkérdezettek átlagban milyen mértékben ítélték az adott politikai szereplőket pozitívrá, illetve negatívra egy -3-tól +3-ig terjedő skálán. A fenti táblázatban lévő eredményeket súlyozott átlagolással kaptuk.

Az így kialakult pozitív és negatív értékek tükrözik az adott személyek átlagos értékelését a választók megítélésében. Így Gajdos Istvánt átlagosan -2,2-re értékelték a negatív tartományban, és a pozitív tartományban átlagban +1,94-es értékelést kapott, 382 válasz mellett. Kovács Miklós megítélése erős kilengést mutat, az ő személyének beskálázásában foglaltak a legnagyobb arányban állást a választók. Átlagban -2,1-es értéket kapott a negatív tartományban, pozitív megítélése szintén + 2,1-es értéket birtokol, 421 válasz mellett. Brenzovics László viszonylag kevesebb válasz (314) alapján kapott átlagosan -1,95-ös értéket és átlagban +1,99-es középarányt képvisel a pozitív tartományban. Orosz Ildikó 393 válasz mellett -2-es átlagú értéket kapott és +2,2-es átlagú pozitív értéket.

Jóval kisebb pozitív és negatív értékeket kapott és kevésbé volt ismert a felsoroltak közül az UMDSZ-hez köthető Zubánics László (24,9 % tartja rokonszenvesnek, 15,6% ellenszenvesnek, 37,3 % semleges viszonyul hozzá, 22,2 % nem tudja ki ő). Szintén alacsony értéket kapott Tóth Mihály az UMDSZ tiszteletbeli elnöke, 1994-1998 között parlamenti képviselő (22,3 % pozitívrá értékelte, 10,6% negatívra, 37, 3 % semleges iránta, 24,5 % nem ismeri). Hasonló értékelést kapott Gulácsy Géza a KMKSZ munkácsi járási középszintű szervezetének elnöke (21,5 % pozitívrá értékelte 10,1 % negatívra 32 % semleges iránta, 30,2 % nem ismeri). Az általunk felsorolt személyek közül a legrosszabb értékelést az UMDSZ 2010-ben megválasztott megyei tanácsi képviselője Péter Csaba vállalkozó kapta (19,6 % tartotta rokonszenvesnek, 17,1 % negatívnak, 28 % semlegesnek, 29,1 % nem ismeri) (21. sz. diagram).

Az egyének információs szintjét és politikai tájékozottságát ún. ellenőrző kérdésekkel is igyekeztünk felmérni. Az általunk megjelölt pártok és közéleti politikai személyiségek között elhelyeztünk nem létező, kitalált kategóriákat is. A válaszadók nagy része a felmérés során jelezte, hogy nem ismeri, nem hallott ezekről vagy semlegesen viszonyult hozzájuk, ami azt jelzi, hogy a kárpátaljai magyar közösség megfelelő szinten tájékozott a politikai viszonyokat és szereplőket illetően. Az általunk kitalált” Demokratikus Tömörülés a Kisebbségekért” pártot a válaszadók 34,8

%-a nem ismerte, 9,2 % nem válaszolt a kérdésre, 22,5 % semleges volt iránta, 17,9 % pozitívnak tartotta (a hangzásából is kifolyólag), 12,6 % annak ellenére, hogy a párt nem létezik negatívnak tartotta. (22. sz. diagram)

Szintén általunk kitalált személy volt Szabó János, akit a válaszadók 48,9 %-a nem ismert, 28,9 % semleges volt iránta, 9,3 % nem kívánta értékelni, mindössze 8,7 % tartotta rokonszenvesnek és 10,5 % ellenszenvesnek. (23. sz. diagram)

A megkérdezettek döntő többsége 77,3 % lényegesnek tartja, hogy legyen a magyarságnak képviselete a felsőbb ukrán államhatalmi szervekben, 16,2 % nem tudja megítélni ennek jelentőségét, mindössze 5,5 % vélekedett úgy, hogy ennek nincs jelentősége, további 1 % nem válaszolt a kérdésre. (24. számú diagram) Felmérésünk eredményei egyértelműen azt mutatják, hogy a magyarság szükségesnek tartja a magyar érdekek képviseletét az ukrán parlamentben, a kérdésében egyetértés mutatkozik, a megosztottság leginkább a jelöltek személyének letisztázásában, illetve annak folyamataiban jelenik meg.

A kérdőív utolsó nyitott kérdésénél a válaszadó szabadon megnevezhette azt a személyt, akit a legalkalmasabbnak tart arra, hogy az ukrán törvényhozásban ellássa a magyarság érdekeinek képviseletét. A válaszadók jelentős hányada 30,7% nem tudott vagy nem akart ilyen személyt megnevezni vagy nem válaszolt a kérdésre. 22,7% Kovács Miklóst nevezte meg, 10,2% Brenzovics Lászlót, szintén 10,2% Orosz Ildikót, 9,6% Gajdos Istvánt. Jóval kevesebben nevezték meg az alábbi személyeket: Tóth Mihályt 2,5%, Zubánics Lászlót 2,2%, Gulácsy Gézát 1,8%, Péter Csabát 1,6%. A válaszadók 1,6% tartotta a legalkalmasabbnak a magyar érdekek képviseletére a saját települése polgármesterét. További 7,4%-ot tesz ki az egyéb kategória, melybe az egy vagy maximum háromszor megnevezett személyeket soroltuk be, volt köztük néhány KMKSZ-es alapszervezeti elnök, UMDSZ-es járási képviselő. Voltak, akik Orbán Viktort tartanák a legalkalmasabbnak erre a feladatra, de megneveztek helyi lelkészt, tanárt, vállalkozót vagy önmagukat is (25. számú diagram).

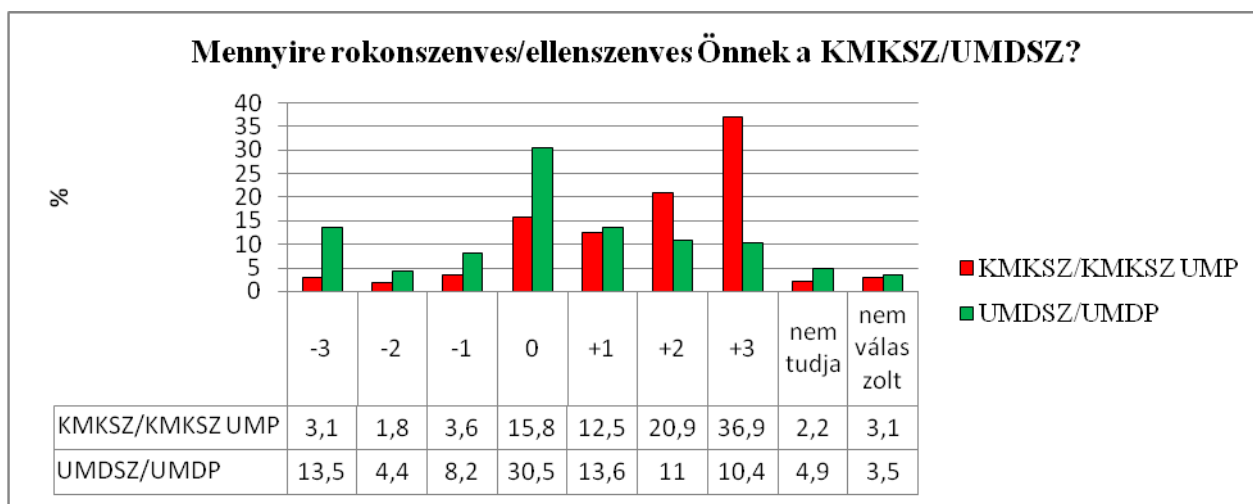
Az egyének információs szintje nagyban meghatározza a politikai magatartásukat is. Az információk leggyakrabban a médián keresztül jutnak el a társadalom tagjaihoz, így fontos mutatóként szolgálhat a további elemzések során annak a vizsgálata, hogy a kárpátaljai magyar sajtótermékekben az elmúlt egy évben az általunk is felsorolt pártoknak, politikusoknak és közéleti személyiségeknek milyen volt a médiában való szerepltetése: milyen gyakran, milyen kontextusban, stb. szerepeltek a médiában.

Várhatóan 2012 szeptemberében kutatásunkat megismételjük. Az újonnan kapott eredményeket összevetve a jelenlegi kutatási eredményekkel feltárhatjuk az esetleges változásokat és azok irányát is, az eredmények alapján levont következtetések és előrejelzések 2012 októberében a választások lezárulásával összehasonlíthatóvá válnak majd a tényleges eredményekkel.

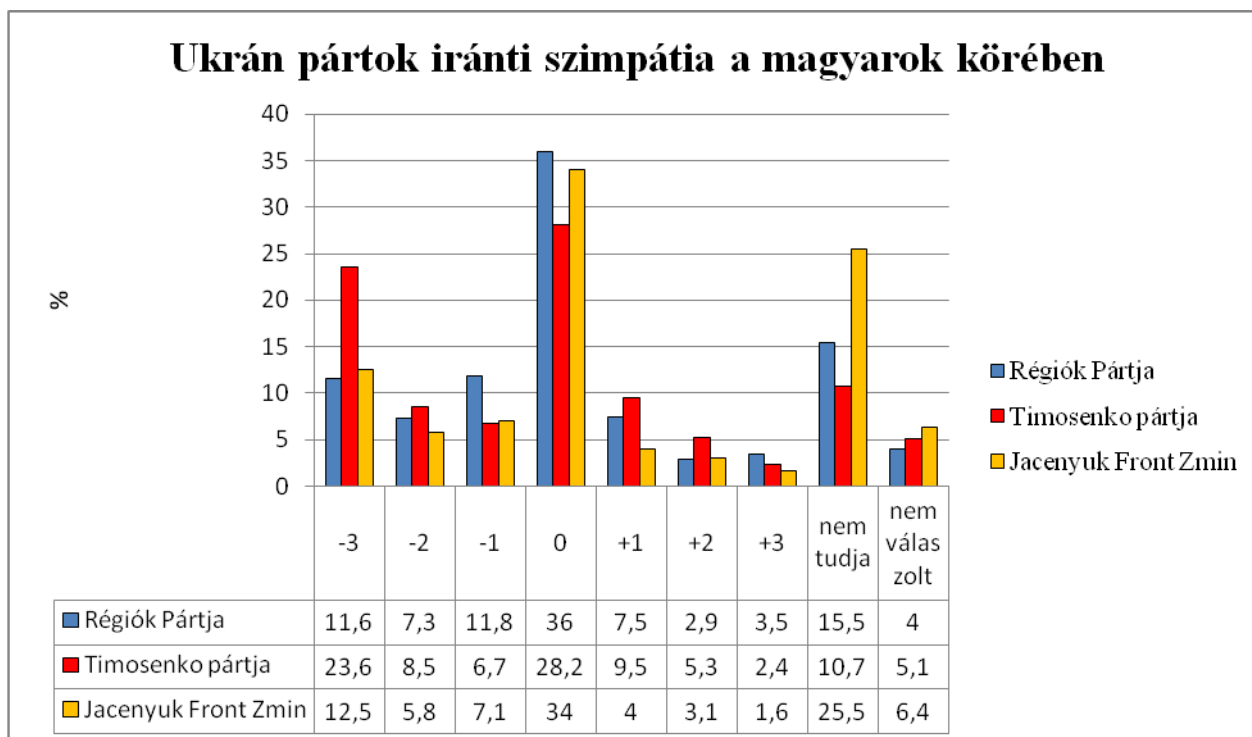
A felmérések alapján készített előrejelzések pontosságát mindazonáltal számos faktor befolyásolja, ugyanolyan fontos szerepe lehet a felmérés során alkalmazott módszernek, mint maguknak a politikai körülményeknek, hiszen a választókat az utolsó pillanatig befolyásolhatják különböző hatások.

A közvéleményt semmiképp nem szabad állandóként felfogni, a közvélemény legfontosabb jellemzője a változékonyság.

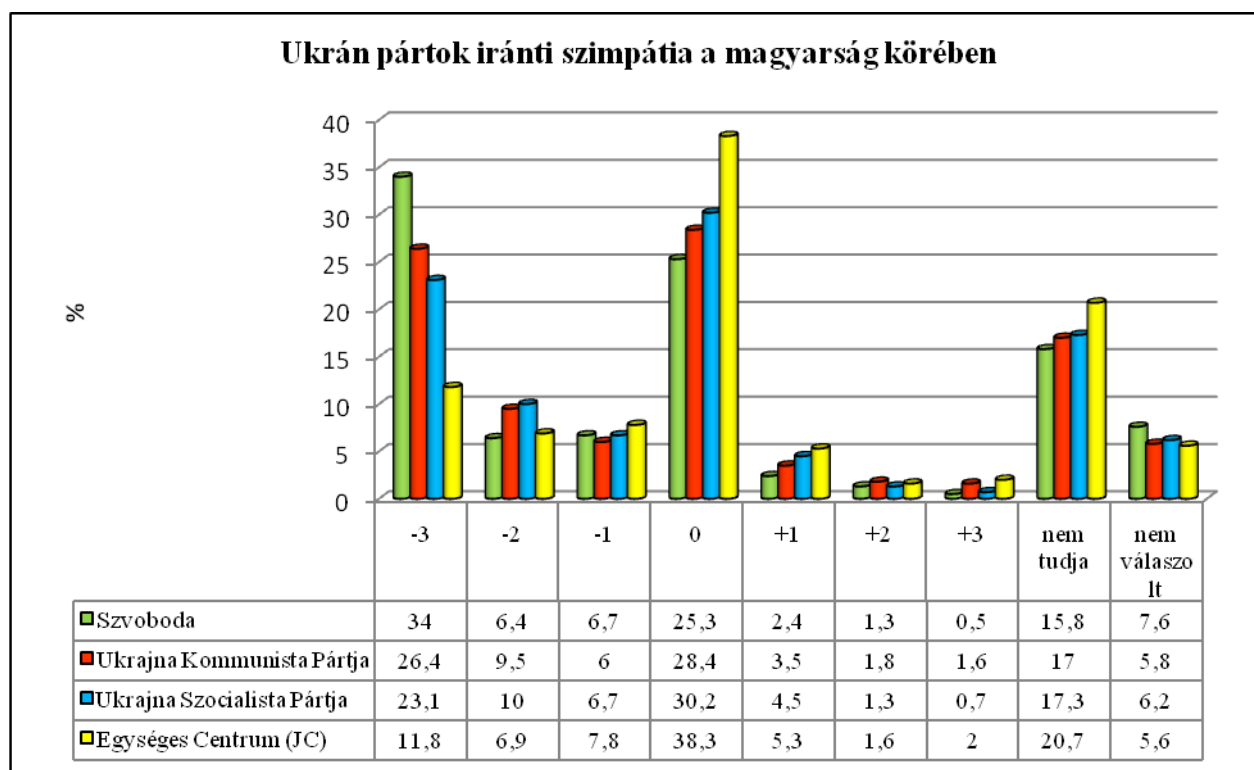
13. számú diagram

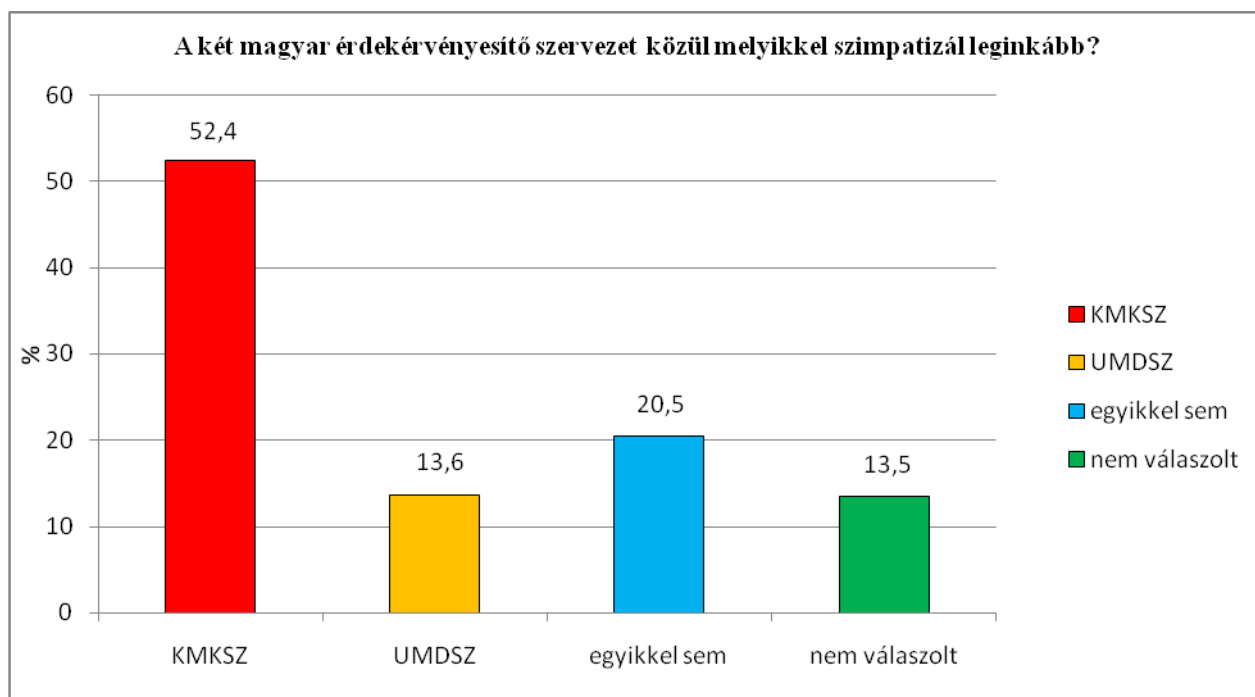
15. számú diagram

16. számú diagram

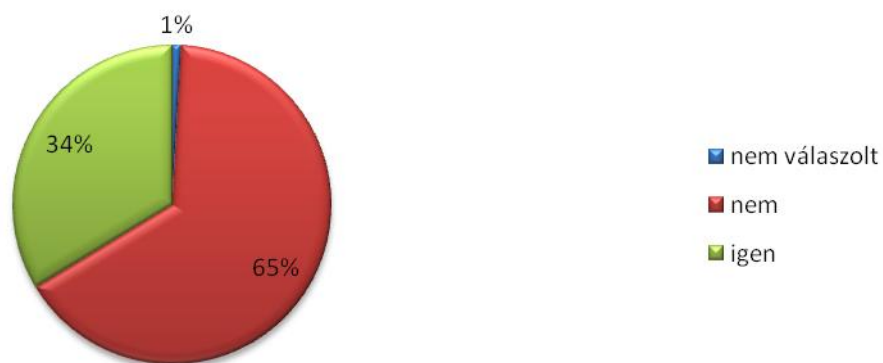

17. számú diagram

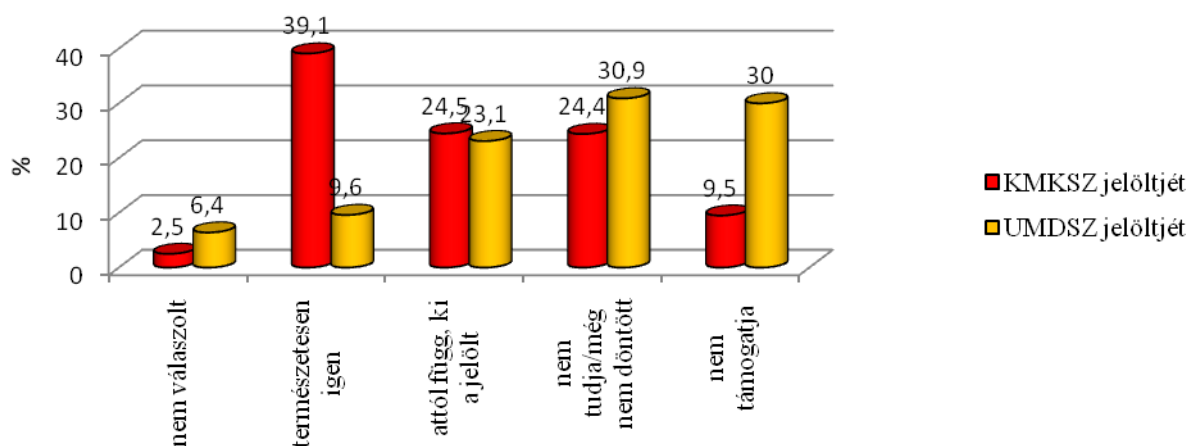
18. számú diagram

Tagja-e valamilyen pártnak, érdekérvényesítő szervezetnek?

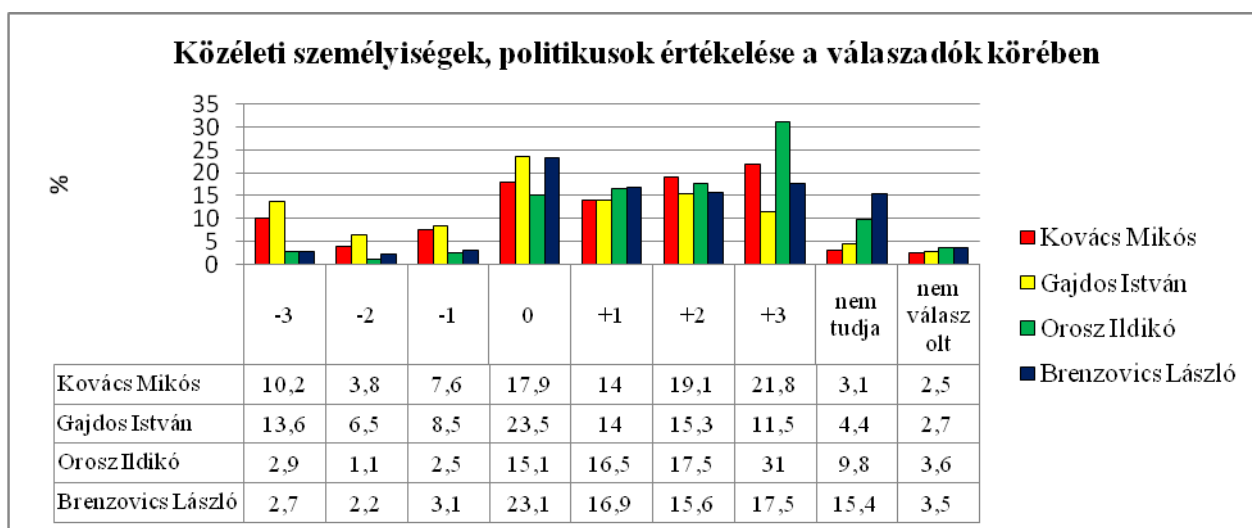

19. számú diagram

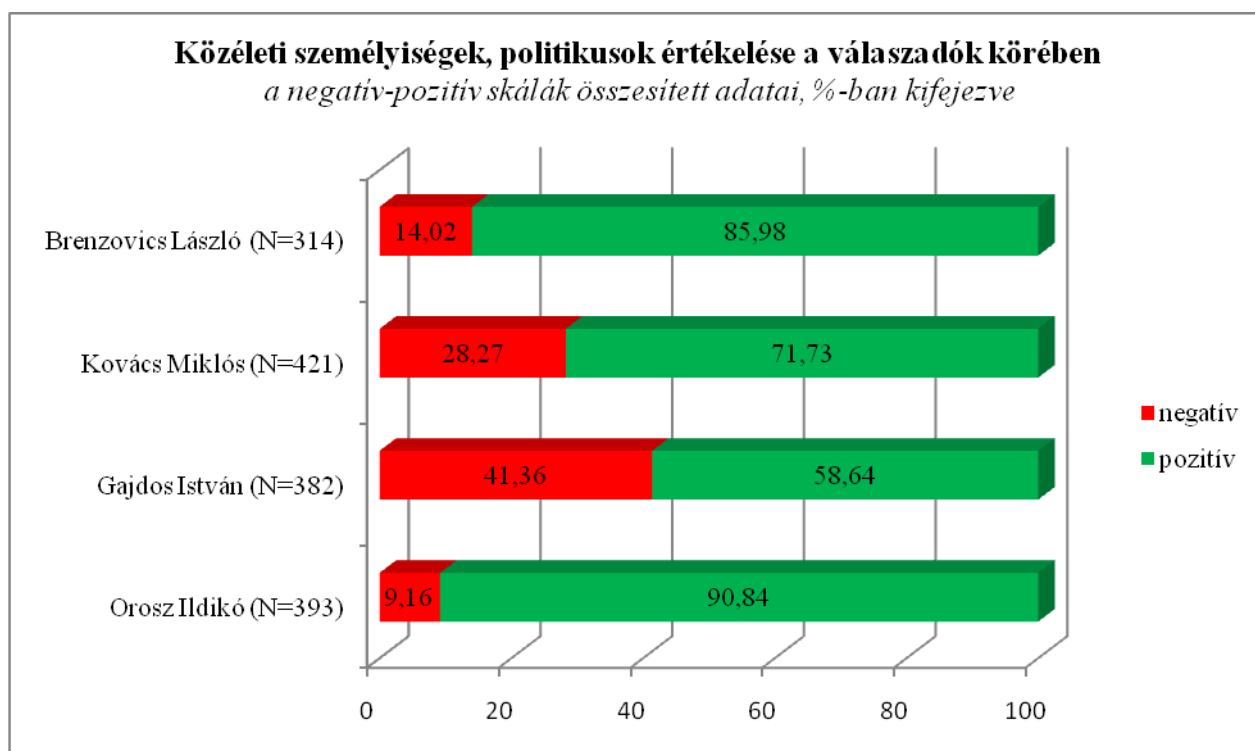
Támogatná-e Ön a választásokon a KMKSZ, UMDSZ jelöltjét?

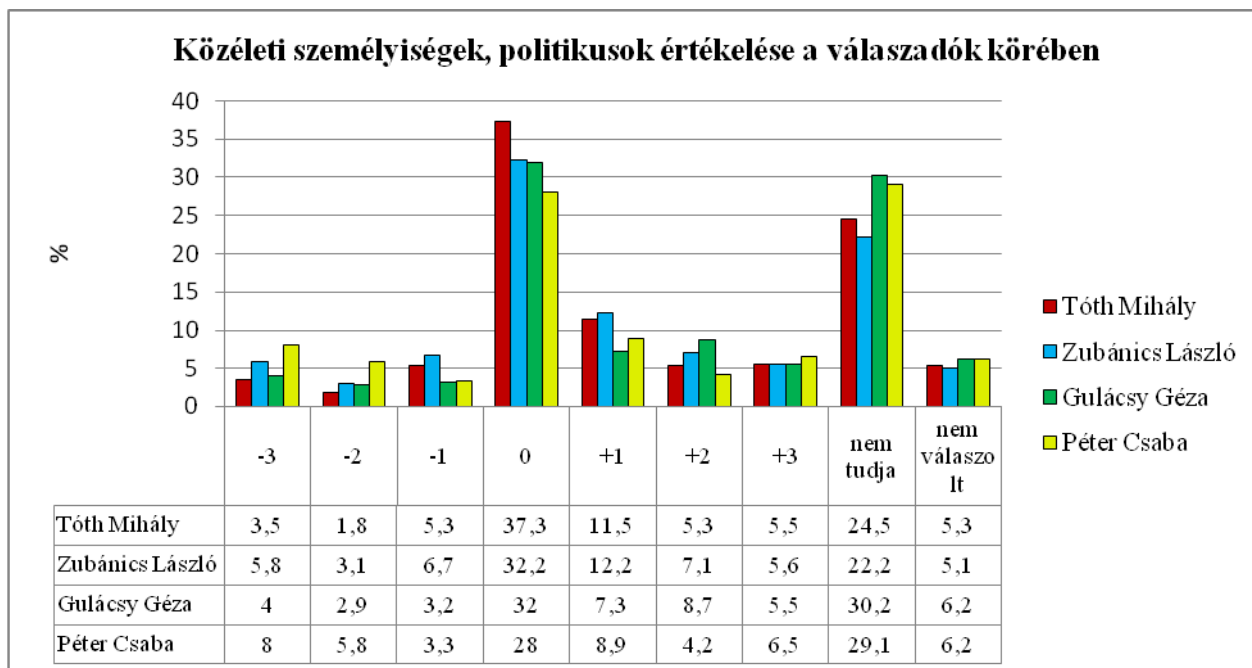
20. számú diagram

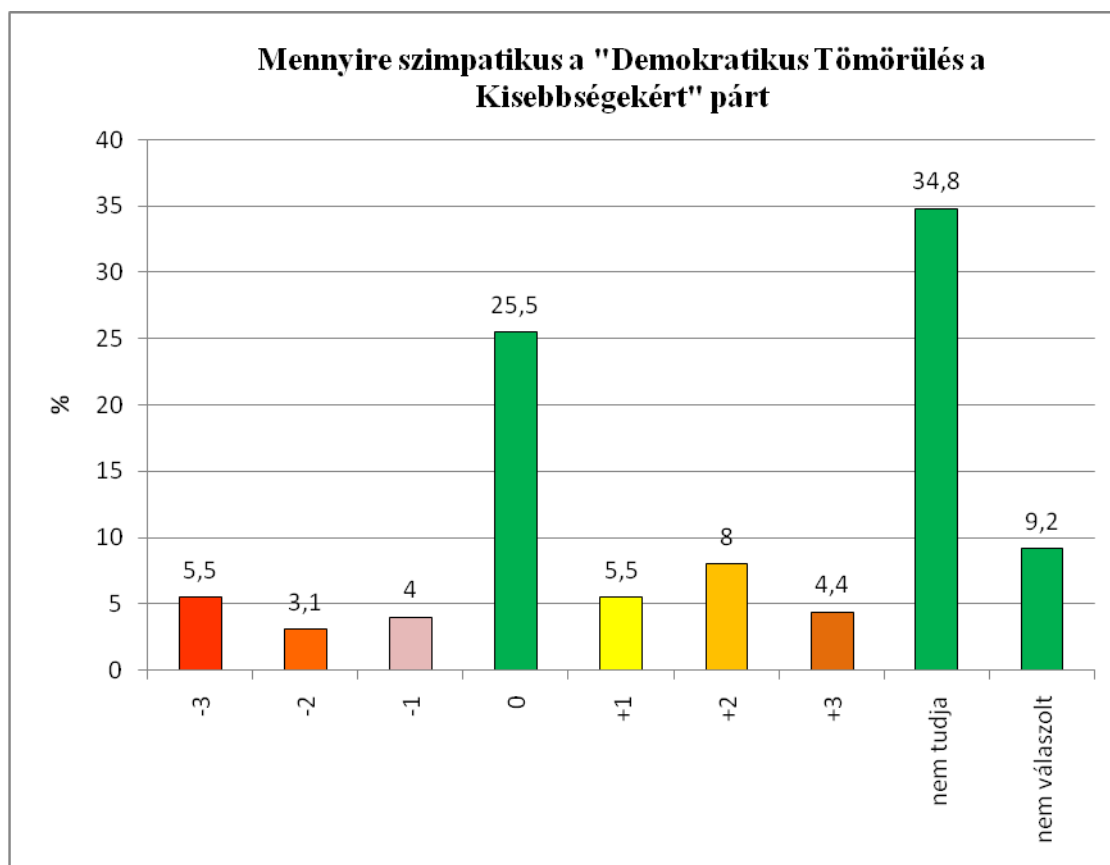
21. számú diagram

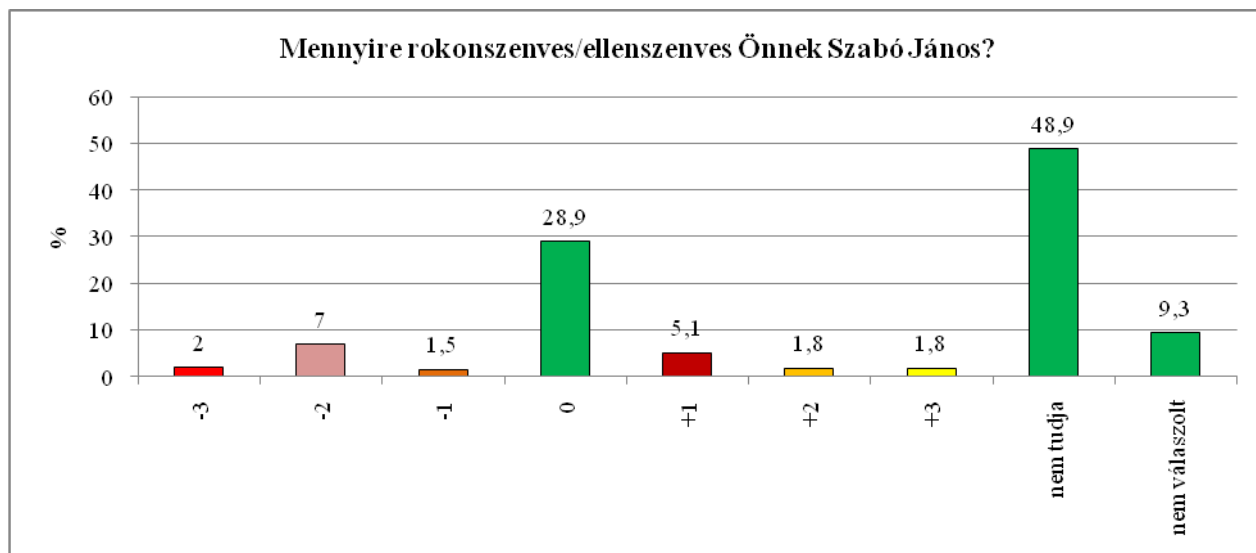
22. számú diagram

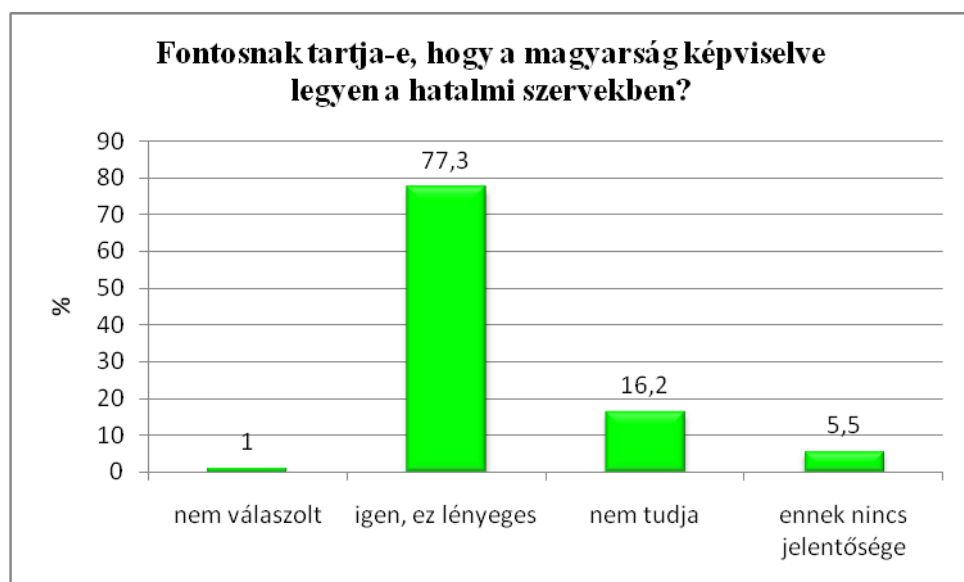
23. számú diagram

24. számú diagram

25. számú diagram

26. számú diagram

Ön szerint ki lenne a legalkalmasabb személy arra, hogy az ukrán törvényhozásban ellássa a magyarság érdekeinek képviselését?

